

Dvousté výročí narození Františka Skopalíka

(18. června 1822 Záhlinice – 2. března 1891 Holešov)

Markéta Hnilicová

V roce 2022 si připomeneme významné výročí osobnosti neodmyslitelně spjaté s naším regionem. Uplyne totiž 200 let od narození Františka Skopalíka, rodáka ze Záhlinic, rolníka, písmáka, vlastivědného pracovníka a politika, jehož dílo k nám promlouvá i v dnešní době a které je zdrojem mnoha poznatků o tradičním životě lidových vrstev na konci 18. a v první polovině 19. století.

František Skopalík se narodil v Záhlinicích, které náležely napajedelskému panství, na podsedku čp. 26 jako nejstarší syn Josefa a Veroniky Skopalíkových. Přes značné nadání a touhu studovat a stát se knězem, musel vypomáhat v hospodářství. Kvůli otcově nemoci a jeho brzkému úmrtí padla poddanská povinnost a plnění roboty na mladého Františka. Právě odtud pramení jeho pocity osobní nesvobody, které zaznamenal písemně ve svých denících. Ani starosti všedního dne, péče o rodný podsedek a čtyři mladší sourozence v něm neuhaslily touhu po vědění, kterou naplňoval formou sebevzdělávání a četbou knih náboženských, historických i odborných hospodářských.

Během života se stal dlouholetým starostou rodné obce Záhlinic, od roku 1861 byl poslancem moravského zemského sněmu a od roku 1879 poslancem říšské rady ve Vídni, kde vystupoval v lidovém kroji a pronášel proslovy výhradně v češtině. František Skopalík byl vzdělaný muž, vynikající hospodář, který přinášel nové myšlenky do zemědělství, zakládal hospodářské spolky a zasloužil se o nový přístup při scelování pozemků.¹ František Skopalík byl obdařen schopností přemýšlet nad způsobem tehdejšího hospodaření. Sám pěstoval na svých polích cukrovou řepu a vozil ji do Rymic, kde byl roku 1838 založen jeden z prvních cukrovarů na Moravě. Stále častěji přemýšlel o změnách, které by rolníkovi přinesly větší odměny za jeho práci na poli. Jeho osobní zkušenosti byly doplněny znalostí místních poměrů, ze kterých vycházel, nechybělo však také studium odborné zemědělské literatury. Jeho úsilí v této oblasti vyvrcholilo zmíněným dobrovolným scelením pozemků v Záhlinicích, které bylo prvním na Moravě.

František Skopalík své poznatky zveřejňoval v dobovém tisku, především Hospodářských novinách. Byl také zastáncem mechanizace v zemědělství, opět s myšlenkou usnadnění práce. V roce 1861 se zasloužil o založení Hospodářské jednoty záhlinicko-krasavské, významné organizace moravských zemědělců. Jeho zásluhy můžeme dohledat také při vzniku odborného zemědělského školství nebo při založení akciového rolnického cukrovaru v Kroměříži.

Vedle osvětové činnosti v oblasti zemědělství a veřejného působení politického se František Skopalík věnoval písmácké činnosti a zachycoval mnoho historických a náboženských témat. Z pohledu etnografického je stěžejním dílem kniha nazvaná *Památky obce Záhlinic*,² první etnografická monografie jedné vesnice. Celé dílo věnoval spoluobčanům, aby poznali život předků obce, odkud pocházejí. Z odborného hlediska je nenahraditelná především topografická část díla, která zachycuje hmotnou i duchovní kulturu konce 18. století s přesahem do století devatenáctého. Věrohodné zachycení reálií, které autor znal z běžného života svých předků i autopsie, je pro nás zdrojem informací do dnešních dnů.

Kromě podrobného popisu hmotných dokladů lidové kultury, a to kroje a vesnického obydlí, hospodářských stavení, náradí, podoby a uspořádání vesnice, zachycuje František Skopalík také výroční obyčejový cyklus celého roku (od adventu po svátek svaté Kateřiny), rodinné záležitosti (zvyky a obyčeje při narození, svatbě,

v nemoci, při úmrtí a pohřbu) a každodennost života na vesnici. Nechybí zmínky o robotě, zemědělství, pěstování ovoce, chovu dobytka, drůbeže a včelařství. Kapitola o hanáckém kroji je obsáhlá a vyjadřuje vztah Františka Skopalíka, který jej hrdě nosil během celého života a byl pro něj znakem vlastenectví. Neodložil jej při veřejných společenských akcích, v kroji se účastnil kladení základního kamene k Národnímu divadlu, v kroji se účastnil svých politických aktivit, audience u císaře i papeže.

František Skopalík svým dílem významně přispěl k hospodářskému a kulturnímu pokroku na Moravě a zároveň zachytil tradiční lidovou kulturu hanácké vesnice. Zachytil dobu, kdy docházelo na moravském venkově k zásadním změnám a zániku tradičních forem lidové kultury. Ve svých statích reflektoval i odkládání tradičního lidového oděvu, sám si však byl vědom neodvratného pokroku doby.

V roce 2011, který byl připomínkou 120. výročí úmrtí Františka Skopalíka, vyšel první díl z třísvazkové výběrové edice dokumentů o životě a díle této významné osobnosti, jejímž editorem je historik PhDr. Zdeněk Fišer. Jeho úvodní studie i další poznámky a rejstříky k archivním pramenům zpřístupňují veřejnosti řadu informací, které autor nabyl během dlouholeté badatelské činnosti. V roce 2016 vyšla monografie kolektivu autorů v čele s PhDr. Zdeňkem Fišerem, která poukazuje na jedinečné dějiny malé obce a jejího rodáka. Tyto publikace jsou důkazem zájmu odborné veřejnosti a poskytují možnost úctyhodné připomínky při výročí narození Františka Skopalíka.

Obr. 1: František Skopalík, Záhlinice 1870. Fotoarchiv Muzea Kroměřížska. |

Obr. 2: Záhlinice, doškem krytá chalupa čp. 44 a 45, kolem roku 1910. Fotoarchiv Muzea Kroměřížska. |

Obr. 3: Záhlinice, foto domů na náměstí od luk. Fotoarchiv Muzea Kroměřížska. |

Poznámky:

- ¹ Podsedníci a čtvrlánici měli v Záhlinicích svá pole rozdrobena na 20, 30 i 40 částí, rozptýlených po celém katastru obce. Tvar pozemků způsoboval obtíže při jeho obdělávání, horší přístupnost a velké vzdálenosti znamenaly časové ztráty při práci s mechanizací, neustálé přesuny práci prodlužovaly. Samotné provedení scelování připravoval Skopalík delší dobu besedami se sousedy, nechyběla podpora držitele velkostatku v Záhlinicích, napajedelského hraběte Jiřího ze Stockau.
- ² První díl (část historická) vyšel v roce 1884, druhý díl (část topografická) v roce 1885.

Literatura:

BROUČEK, S. – JEŘÁBEK, R. 2007: Lidová kultura: národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska. 3. svazek, biografická část, heslo Skopalík František, 200. Praha.

FIŠER, Z. 1991: František Skopalík: 1822–1891: písmák, vlastenec a hospodář rodného kraje. Kroměříž.

FIŠER, Z. 1997: Hospodářská jednota záhlinicko-vasická. Kojetín.

FIŠER, Z. (ed.) 2011–2017: František Skopalík: život a dílo v dokumentech. 3 svazky. Brno.

Kolektiv autorů 2016: Záhlinice a František Skopalík: příběh malé vesnice a velké osobnosti (s exkurzy k dějinám obce Chrástany). Brno.

KUNZ, L. 1988: Prvá národopisná monografie hanácké vesnice. Národopisný věstník československý, č. 8, 40–41.

KUNZ, L. 1993: František Skopalík: marginálie k stému výročí jeho smrti. In: Studie Muzea Kroměřížska 92–93, 4–6.

SKOPALÍK, F. 1885: Památky obce Záhlinic. II. část topografická. Brno.

SOBEK, F. 1946: František Skopalík: jeho život a dílo. Brno.

VÁLKA, M. 1991: K stému výročí úmrtí Františka Skopalíka (1822–1891). Národopisná revue 1, č. 2, 108–109.